

סיוון התשס"ח

בס"ד

משה, אהרן ומרים והאישה הכושית
לפרשת בהעלתך(ע"פ שעורו של הרב אלחנן סמט)

7. רשב"ם

השמר בנגע הצרעת - שאפילו הוא מלך כעוֹזִיָּה, לא יכבדוהו, אלא יסגירוהו וישלחוהו ובדד ישב 'ככל אשר יורו אתכם', שהרי תזכור 'את אשר עשה ה' א-להיך למרים' - שאף על פי שהייתה נביאה ואחות משה, לא חלקו לה כבוד אלא 'יתסגר שבעת ימים'.

8. ספרי

"ותדבר מרים ואהרן במשה - מלמד ששניהם דיברו בו, **אלא שמרים פתחה בדבר**, שלא הייתה מרים רגילה לדבר בפני אהרן..."

9. ראב"ע

"ותדבר מרים - היא דיברה, גם אהרן הסכים או החריש".

10. חזקוני

– "א-להא, בבועו [בבקשה], אסי כען יתה [רפא כעת אותה]"

"הראשון לשון בקשה, והשני לשון עכשיו".
ולכך השיבו הקב"ה: אם היא תירפא מיד, לא תהא נזופה אפילו יום אחד.

11. ויקרא י"ג, מה-מו

והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרמים...

כל ימי אשר הנגע בו יטמא, טמא הוא, בדד ישב מחוץ למחנה מושבו.

12. ויקרא י"ג ד'

ואם בהרת לבנה הוא... **והסגיר הכהן את הנגע שבעת ימים.**

13. הספרי פסקה קה

תסגר - הקב"ה הסגירה, והקב"ה טימאה, והקב"ה טיהרה.

14. הקבלת שתי המחציות של הסיפור

מחצית ב		מחצית א		
הסתלקות ה' ועננו והצטרעות מרים	ט-י	דיבורם של מרים ואהרן במשה	א-ג	א
בקשת אהרן ממשה על מרים וצעקת משה אל ה' שירפאנה	יא-יג	הופעת ה' ועננו באוהל מועד וויעודו עם האחים	ד-ה	ב
ה' ממתיק את עונשה של מרים	יד-טז	תוכחת ה' לאהרן ולמרים	ז-ח	ג

15. רש"י

"מפני מה משכן והפרידן ממשה?"

"לפי שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו, וכולו - שלא בפניו",

1. במדבר פרק י"ב

א ותדבר מרים ואהרן במשה על-אדות האשה הכושית אשר לקח כ-אשה כשית לקח. ב ויאמרו חֲרַק אֶךְ-בְּמִשָּׁה דָּבַר יְהוָה הֲלֹא גַם-בְּנֹו דָבַר וַיִּשְׁמַע יְהוָה. ג וְהָאִישׁ מִשָּׁה עָנָו מֵאֵד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאָדָמָה. {ס} ד וַיֹּאמֶר יְהוָה פְּתָאֵם אֶל-מִשָּׁה וְאֶל-אֶהְרֹן וְאֶל-מֵרִים צְאוּ שְׁלֹשְׁתֵּכֶם אֶל-אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ שְׁלֹשְׁתֶּם. ה וַיִּכַּד יְהוָה בְּעַמּוּד עָנָן וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּקְרָא אֶהְרֹן וּמֵרִים וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם. ו וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּ-נָא דְבַרִי אִם-יְהִי נְבִיאֵכֶם יְהוָה בְּמִרְאָה אֱלֹו אֲתוֹדַע בְּחִלוֹם אֲדַבֵּר-בּוֹ. ז לֹא-כֵן עֲבַדִּי מִשָּׁה בְּכָל-בֵּיתִי נֹאמָן הוּא. ח פֹּה אֶל-פֹּה אֲדַבֵּר-בּוֹ וּמִרְאָה וְלֹא בְּחִידוֹת וּתְמִנַּת יְהוָה יֵבִיט וּמִדּוּעַ לֹא יֵרָאֵתם לְדַבֵּר בְּעַבְדֵי בְּמִשָּׁה.

ט ויחר-אף יהוה בס וילך. י והענן סר מעל האהל והנה מרים מצרעת פשגל ויפן אהרן אל-מרים והנה מצרעת. יא ויאמר אהרן אל-משה בי אדני אל-נא תשת עלינו חטאת אשר נואלנו ואשר חטאנו. יב אל-נא תהי פמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו. יג ויצעק משה אל-יהוה לאמר אל נא רפא נא לה. {פ}

יד ויאמר יהוה אל-משה ואביה ירק ירק בפניך הלא תפלים שבעת ימים תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה ואחר תאסף. טו ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים וקהם לא נסע עד-האסף מרים. טז ואחר נסעו קהם מחצרות ויחנו במדבר פארן. {פ}

2. ראב"ע בד"ה "ענו מאד"

"שלא ביקש גדולה על אחיו".

3. רמב"ן

"ורבי אברהם מפרש: ואמר כי הוא לא היה מבקש גדולה על שום אדם, ולא יתגאה במעלתו כלל, אף כי [=כל שכן] על אחיו, והם חוטאים שמדברים עליו חנים".

4. רש"י

ענו - שפל וסבלן

5. המשך הרמב"ן

אבל בספרי (בהעלתך ק) רבי נתן אומר אף בפניו של משה דבר בו שנאמר וישמע ה' והאיש משה עניו מאד, אלא שכבש משה על הדבר. יזכיר ענותנותו שסבל ולא ענם, והשם קנא לו

6. דברים כ"ז, ח-ט

השמר בנגע הצרעת לשמר מאד ולעשות, ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלויים כאשר צויתם תשמרו לעשות. **זכור את אשר עשה ה' א-להיך למרים, בדרך בצאתם ממצרים.**

"דבר אחר: שלא ישמע בנוזפתו של אהרן"

16. החזקוני

"שלא יאמרו ישראל: אף משה עמהם בכלל הכעס".

17. ספורנו

"רצה שידע משה טוב הא-ל יתברך, המקפיד על כבודו",

18. רמב"ן

"וטעם 'צאו שלשתכם... ויקרא אהרן ומרים' - כי רצה שיהיה משה שם... ויהיה מצוי להם, שלא ימחול ה' להם רק על ידו כאשר יתחננו אליו ויתרצה להם".

19. הנצי"ב על פס י'

"היא מבוהלת ונאלמת דומייה מרוב צער";

20. רש"י

1. "האשה הכשית - מגיד שהכול מודים ביופייה, כשם שהכול מודים בשחרותו של כושי".

2. "כושית - בגימטרייה: יפת מראה". גימטרייה זו מבוססת על 'כושית' מלא, אך במקרא הוא חסר.

3. "האשה הכשית - על שם נוייה נקראת כושית, כאדם הקורא את בנו נאה 'כושי' כדי שלא תשלוט בו עין רעה".

21. ראב"ע

"לא ייתכן שנקרא שם שהוא לשבח, להפכו לגנאי".

22. ויקרא ט"ו, יח

"ואשה אשר ישכב איש אתה שכבת זרע, ורחצו במים וטמאו עד הערב".

23. שמות י"ט, ט"ו

היו נכונים לשלשת ימים, אל תגשו אל אישה.

24. דברים ה', כד-כז

שמעתי את קול דברי העם הזה אשר דברו אליך, היטיבו כל אשר דברו... **לך אמר להם שובו לכם לאהליכם. ואתה פה עמד עמדי** ואדברה אליך את כל המצוה והחוקים והמשפטים אשר תלמדם...

25. מסכת יבמות סב ע"א

שלושה דברים עשה משה מדעתו והסכימה דעתו לדעת המקום: פירש מן האישה... אמר: ומה ישראל, שלא דיברה עמהם שכינה אלא לפי שעה, וקבע להם זמן, אמרה תורה 'אל תגשו אל אשה', אני, שמיוחד לדיבור בכל שעה ושעה, ולא קבע לי זמן, על אחת כמה וכמה! והסכימה דעתו לדעת המקום, שנאמר: 'לך אמר להם שובו לכם לאהליכם, ואתה פה עמד עמדי'.

26. רש"י

"ולא פירשנו מדרך ארץ [=מחיי משפחה]".

27. רשב"ם

אם בשביל ציפורה דיברו, מה צורך לפרש 'כי אשה כשית לקח', וכי עד עתה לא ידענו כי ציפורה מדינית היא? ועוד תשובה [=קושיה]: כי לא הייתה [ציפורה] כושית, כי כוש מבני חם הוא, ומדין מבני קטורה אשר ילדה לאברהם.

28. ראב"ע

והישר בעיניי שזו הכושית היא ציפורה, כי היא מדינית, ומדינים הם ישמעאלים, והם דרים באוהלים... ובעבור חום השמש אין להם לבן כלל, וציפורה הייתה שחורה ודומה לכושית... והנה חשדו משה כי לא נמנע לשכב עם ציפורה רק בעבור שאיננה יפה.

29. האלשיך

הוכיחוהו [מרים ואהרן] לאמור: למה פירש ממנה? אם על אודות היותה כושית וכעורה, הלא מעת ליקוחיה ראוי היה לשים לבו על זה, ולא עתה! וזהו 'כי אישה כשית לקח' [בעבר].

30. ראב"ע

ויאמרו הרק אך במשה - הביאה ראייה כי לא עשה זה [משה] לקדושת ה', כי הם [מרים ואהרן] היו נביאים ואין המשכב אסור להם.

31. האלשיך

הוכיחוהו לאמור: למה פירש ממנה? אם על אודות היותה כושית וכעורה הלוא... 'כי אישה כשית לקח', ואם על היותך נביא - הלא גם בנו דיבר ה'!

32. רשב"ם

הכשית - שהיא ממשפחת חם.

כי אשה כשית לקח - כדכתיב בדברי הימים דמשה רבנו, שמלך בארץ כוש ארבעים שנה ולקח מלכה אחת ולא שכב עמה, כמו שכתוב שם, והם [אהרן ומרים] לא ידעו כשיברו בו שלא נזקק לה. זהו עיקר פשוטו.

33. תרגום יונתן

וידברו מרים ואהרן במשה דברים בלתי-הגונים על אודות האישה הכושית אשר השיאו הכושים למשה בברחו מפני פרעה והרחיקה [משה]. כי לאישה השיאו לו את מלכת כוש והוא התרחק ממנה.

34. דעת זקנים מבעלי תוספות

ולכך אמרו: אך במשה דיבר ה'! כלומר, וכי בשביל שדיבר עמו הקב"ה נתגאה שלא רצה ליקח אישה מבנות ישראל, הלא גם בנו דיבר ולא נתגאינו בכך. ונראה שעל אותה מלכה שלקח היו אומרים כן, כי מציפורה [כלומר: ביחס לציפורה] - בורח היה מפני פרעה, ואנוס היה.

35. ראב"ע שמות ב', כד

"ואשר כתוב בדברי הימים דמשה - אל תאמין. וכלל אומר לך: כל ספר שלא כתבוהו נביאים או חכמים מפי הקבלה אין לסמוך עליו, ואף כי [=וכל שכן אם] יש דברים שמכחישים הדעת הנכונה"

36. ראב"ע על שמות ד', כ'

"ואל תסמוך אל דברי הימים של משה כי הבל כל הכתוב בו".